

Joseph Heller - Hlava XXII

Literatura

Zasláno od: Dakob

Datum zveřejnění: 25.1.2007

JOSEPH HELLER (1923 - 1999)

HLAVA XXII (1961)

Heller, J.: Hlava XXII, nakladatelství Naše Vojsko, Praha, 1985, čtvrté vydání.

Hlava XXII je román, který satiricky kritizuje válku. Děj je situován na ostrov Pianosa, kde měla základnu 256. letecká eskadra americké armády. Ostrov leží ve Středozezemním moři. V příběhu autor velice často napadá naprosto nesmyslné a absurdní rozkazy nadřízených – běžní vojáci, v tomto případě piloti, jsou nesmyslně vysíláni do předem prohraných bitev. Často bývá důležitější pořídit kvalitní fotografii exploze, než svrhnout bombu na ten správný cíl. Ostatně také název knihy – Hlava XXII odkazuje na nesmyslný vojenský paragraf: Voják může být zproštěn služby tehdy, bude-li prohlášen za blázn. Ovšem ten samý paragraf říká, že ten, kdo požádá o vyšetření, zda není bláznem, jím být nemůže; veškeré snahy jsou tedy zbytečné. Hlava XXII je v díle zmíněna ještě několikrát – například jako zákon, který se nesmí číst. Absurdní je, že není zapsán nikde jinde, prakticky je tedy nemožné do něj nahlédnout. Hlava XXII také ospravedlňuje mnoho hrůz, které jsou válkou způsobeny. To je patrné zejména z kapitoly „Věčné město“, která zobrazuje Řím totálně zpusťšený válkou, stejně tak jako jeho občany. V díle autor zobrazuje mnoho takových zřudností, které způsobila válka, ale líčí je s určitým nadhledem, někdy až ironií.

Hlavní postavy – Kapitán Yossarian - Sloužil u 256. letecké eskadry na ostrově Pianosa. Je to člověk, kterému se válka zprotivila. Zjistil, že ve válce nezáleží na jednotlivci. Řadoví vojáci, tedy podřízení, byli jen zprostředkovateli nesmyslných rozkazů nadřízených, kteří tyto rozkazy vyžadovali splnit do posledního bodu. Yossarian byl individuum; snažil se ze všech sil z vojenské služby vymanit. Simuloval různé choroby, bohužel marně. Musel jen přihlížet, jak mu umírali kamarádi jeden za druhým. Po množství vedlejších epizod a nejrůznějších snah se rozhodl dezertovat. Utekl do svobodné země – do Švédska a navždy se tak odvrátil od Hlavy XXII a ostatních absurdit a hrůz, které působí válka.

Knih XXII je spletitý nejrůznějších epizod. Vystupuje v ní velké množství postav, autor často některé dílí příběhy líčí retrospektivně. Dílo je rozdělené na 42 kapitol, přičemž velká většina z nich nese jméno hlavního hrdiny, který v té či oné kapitole vystupuje. Částečně nesourodý příběh však spojuje příběh kapitána Yossariana, který se proplétá celým dílem.

Příběh kapitána Yossariana začal ve vojenské nemocnici. Yossarian totiž upřímně nenáviděl válku, byl by schopný udělat vše pro to, aby se dostal domů – dokonce i zemřít. Nebál se simulovat nejrůznější choroby, avšak tato metoda se ukázala jako neúspěšná. Celý tento koloběh začal ve chvíli, kdy zemřel Yossarianův přítel – Snowden. Zemřel při jedné z leteckých akcí, do níž byl vyslán

společně s Yossarianem. Od té doby se v Yossarianovi všechno vzepřelo, a on již nebyl schopný dál bojovat. K tomu přispělo také množství nesmyslných a tragických událostí, které se kolem něj odehrály. Jeho nejlepší přátelé byli nasazováni do hazardních akcí, a to jen proto, aby si jejich nadřazení zlepšili pověst. Jednou dokonce na Yossarianovu eskadru zaútočil jejich vlastní zmatený důstojník.

Přes všechny snahy se Yossarianovi nedařilo dostat se domů. Jednou z příčin byla již v úvodu zmiňovaná Hlava XXII – tedy absurdní vojenský paragraf. Mezitím se však kolem hlavního hrdiny odehrálo hned několik vedlejších příběhů. Například Yossarianův kamarád Nately:

Nately se zamiloval do jedné římské prostitutky. Bohužel to byla láska neopětovaná, do které navíc neustále zasahovala sestra této dívky. Po nějaké době však prostitutka začala Natelyho milovat. Nately ovšem zakrátko zemřel. Yossarian se tedy vydal do Říma, města, které bylo zdevastované válkou, aby dívce sdělil kamarádův osud. Neměl povolení, akce byla tedy značně riskantní. Dívka však začala Yossariana nenávidět a obvinila ho ze smrti svého milence. Od té doby se ho vždy, když ho potkala, snažila zabít.

Jiným příběhem, který je obzvlášť absurdní, byl příběh šéfa vojenské jídelny - Mila. Tomu se podařilo zorganizovat velmi úspěšný černý trh, který se těšil velkému úspěchu. Milo si půjčoval vojenská letadla (a tím pádem riskoval životy jejich pilotů) a distribuoval potraviny po celé Evropě. Aby všechny uklidnil a sám se vyvaroval nebezpečí, rozhlašoval, že na tomto obchodu má vlastně každý svůj podíl, ovšem on byl jediný, který prodejem vydělával obrovské peníze.

V jedné chvíli se Yossarianova snaha vymanit se z válečné mašinérie zdála být úspěšná. Když Yossarian viděl, že v boji stále umírá víc a víc jeho přátel, odmítl se letů nadále účastnit. Jeho nadřazeným to vůbec nebylo po chuti, neboť narušoval vojenskou morálku. Nabídl mu tedy dohodu, konkrétně to byli plukovník Cathcart a podplukovník Korn. Pokud by všichni piloti nalétali osmdesát letů, byli by propuštěni. I když to byla lákavá nabídka, Yossarian jí byl naprosto znechucen – nemohl riskovat (a jistě i obětovat) životy svých přátel. Naprosto šokován a navíc zraněn (zranila ho Natelyho dívka) se rozhodl z dohody odstoupit a dezertovat. Odletěl do Švédska (inspirován jedním ze svých přátel), tedy země, která byla neutrální. Tím se oprostil od veškerých útrap, které mu působila válka – nadále se mohl rozhodovat sám za sebe.